

УДК 368.914

*Копилюк О. І.,
korylyuk@ukr.net, ORCID ID:0000-0002-0977-1309,
Researcher ID: F-3146-2019,
д.е.н., проф., завідувачка кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

*Музичка О. М.,
olexmu@gmail.com, ORCID ID:0000-0003-2625-5741,
Researcher ID: F-2153-2019,
к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація. У статті констатовано та аналітично доведено, що солідарна система пенсійного забезпечення є малоефективною та неспроможною забезпечити гідний рівень життя осіб пенсійного віку в умовах війни, економічних, демографічних, міграційних викликів й загроз. Акцентовано, що другий рівень пенсійної системи України – накопичувальне загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення має стати напрямом трансформації пенсійної системи України та поєднати солідарну і накопичувальну систему на засадах безпеки з чітким регламентуванням переваг та недоліків, ризиків й небезпек. Метою статті є розробка організаційно-економічного підходу до впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Визначено, що основними перевагами запровадження накопичувального пенсійного забезпечення є соціальні, економічні, фінансові. Соціальні – це можливість накопичення на особистих рахунках коштів для майбутніх виплат, їх диверсифікація та капіталізація за рахунок інвестицій у фінансові активи, зростання обсягів пенсійних виплат у майбутньому. З економічної точки зору нагромаджені пенсійні кошти є довгостроковим інвестиційним ресурсом для модернізації та повоєнного відновлення економіки. У фінансовому аспекті – це додаткові ресурси у фінансову систему країни, банківський та страховий бізнес. Також у статті запропоновано організаційно-економічний підхід до впровадження другого, накопичувального рівня пенсійної системи, який має базуватися на відповідному системному підході та містити такі складові як: цільова спрямованість, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції й відповідне нормативно-правове, фінансове, економічне, інформаційне, контрольне та безпекове забезпечення. Розвинуто принципи організації накопичувальної системи, зокрема законності, обов'язковості, фінансової стабільності, адекватності, цільового використання, ефективності, транспарентності, соціальної відповідальності. Подальші дослідження у даному напрямі мають стосуватися розробки механізмів гарантування й збереження пенсійних активів у накопичувальній системі та оцінювання інвестиційних ризиків, функціональних повноважень зберігачів – авторизованих банків, інвесторів – компаній з управління активами, установ із виплати пенсій – авторизованих страхових компаній, засад забезпечення контролю й безпеки на другому рівні пенсійної системи.

Ключові слова: пенсійна система, солідарна система, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, Накопичувальний пенсійний фонд, дефіцит Пенсійного фонду України, організаційно-економічний підхід, інвестиційні ризики.

*Korylyuk O. I.,
korylyuk@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0977-1309,
Researcher ID: F-3146-2019,
Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

*Myzychka O. M.,
olexmu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2625-5741,
Researcher ID: F-2153-2019,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC APPROACH TO THE IMPLEMENTATION OF THE ACCUMULATIVE SYSTEM OF GENERALLY MANDATORY STATE PENSION INSURANCE

Abstract. *The article stated and analytically proved that the solidarity system of pension provision is ineffective and unable to ensure a decent standard of living of persons of retirement age in the conditions of war, economic, demographic, migration challenges and threats. It was emphasized that the second level of the pension system of Ukraine – cumulative mandatory state pension provision should become the direction of transformation of the pension system of Ukraine and combine the solidarity and cumulative system on the basis of security with a clear regulation of advantages and disadvantages, risks and dangers. The purpose of the article is to develop an organizational and economic approach to the implementation of the accumulative system of mandatory state pension insurance. It was determined that the main advantages of the introduction of accumulative pension provision are social, economic, and financial. Social means the possibility of accumulating funds in personal accounts for future payments, their diversification and capitalization due to investments in financial assets, and the growth of pension payments in the future. From an economic point of view, accumulated pension funds are a long-term investment resource for the modernization and post-war recovery of the economy. In the financial aspect, these are additional resources for the country's financial system, banking and insurance business. An organizational and economic approach to the implementation of the second, accumulative level of the pension system is proposed, which should be based on the appropriate systemic approach and contain such components as: target orientation, objects, subjects, principles, functions and the corresponding regulatory, financial, economic, information, control and security support. The principles of the organization of the accumulation system have been developed, which include the following: legality, obligation, financial stability, adequacy, target use, efficiency, transparency, social responsibility. Further research in this direction should relate to the development of mechanisms for guaranteeing and preserving pension assets in the accumulation system and assessing investment risks, the functional powers of custodians – authorized banks, investors – asset management companies, pension payment institutions – authorized insurance companies, the principles of ensuring control and security at the second level of the pension system.*

Key words: pension system, solidarity system, accumulative system of mandatory state pension insurance, accumulative pension fund, deficit of the Pension Fund of Ukraine, organizational and economic approach, investment risks.

JEL Classification: H55, G23

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-82-20>

Постановка проблеми. В умовах вступу України в ЄС реформування пенсійної системи залишається важливим вектором забезпечення соціального захисту, уникнення бідності та підвищення рівня життя людей пенсійного віку. Станом на сьогодні системі пенсійного забезпечення в Україні притаманні виклики і загрози, які зумовлені повномасштабною війною, скороченням кількістю працівників, демографічною ситуацією, міграцією, низьким рівнем заробітних плат та пенсійних виплат, значним відсотком тіньової економіки тощо.

В цьому контексті важливе місце займає відповідність чинного законодавства нормам регламенту ЄС 883/2004 з питань координації систем соціального забезпечення та 2 Директивам 98/48/ЄС 2014/50/ЄС, які стосуються переміщення осіб та їх прав на пенсійні виплати. Це актуалізує необхідність дослідження шляхів реформування пенсійної системи через впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування з врахуванням її переваг та недоліків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й прикладні аспекти впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування досліджені у роботах А. Бенерджі, І. Войналович, О. Длугопольського,

В. Зеленка, Є. Малишко, П. Коваля, О. Орловського, Я. Одовічена, С. Грушецького, Ю. Стангрета та інших. Водночас залишаються не розкритими питання організаційно-економічних засад впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та механізмів синергії солідарної та накопичувальної її складових.

Постановка завдання. Метою статті є розробка організаційно-економічного підходу до впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення” пенсійна система України є трирівневою та охоплює 1) солідарну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за рахунок коштів Пенсійного фонду України; 2) накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування через акумуляцію коштів у Накопичувальному Пенсійному фонді; 3) недержавне пенсійне забезпечення через участь у недержавних пенсійних фондах [1].

Для ефективного функціонування пенсійної системи необхідно сформувати дієві механізми

захисту громадян від ризику втрати працездатності. П. Коваль акцентує на тому, що пенсійне страхування – це організаційно-економічний інститут, що функціонує на страховому принципі, необхідними та достатніми ознаками якого є платність, солідарність та еквівалентність відшкодування. За відсутності хоча б одного із цих триєдиних складників система втрачає страхову ознаку [2].

При оцінюванні ефективності діяльності пенсійних систем використовується низка коефіцієнтів, а в якості універсального показника – коефіцієнт заміщення. Цей коефіцієнт відображає відносний рівень пенсійного забезпечення у порівнянні до доходів економічно активного населення. За даними Пенсійного фонду України, загальна чисельність пенсіонерів на 01.01.2024 р. становила 10516537 осіб, а середній розмір пенсійних виплат – 5385,25 грн. Динаміка коефіцієнта заміщення за 2019-2023 рр. наведена у табл. 1.

За 2019-2023 рр. загальна кількість пенсіонерів в Україні скоротилася на 818193 осіб, а в період війни – на 324580. Впродовж останніх п'яти років середній розмір пенсійних виплат мав тенденцію до зростання у 1,75 рази або на 2302,27 грн, у період воєнного стану – у 1,35 рази або на 1393,72 грн. За аналізований період середня заробітна плата зросла у 1,6 рази або на 1314,90 грн, у час війни – на 1314,90 грн. Отже, як у довоєнний період, так і під час повномасштабного вторгнення росії спостерігався значний розрив у динаміці росту середнього розміру пенсійних виплат та рівня заробітної плати, який зумовив низьке значення коефіцієнта заміщення. Динаміка цього показника підтверджує, що солідарна складова пенсійної системи України є неефективною, оскільки постійно поглиблюється розрив між заробітною платою та пенсійними виплатами.

Аналогічні висновки зробила І. А. Войналович, яка констатує, що низький коефіцієнт заміщення заробітної плати пенсією і надалі поглиблює розрив у взаємозв'язку між оплатою страхових внесків впродовж трудової активності та розміром пенсійних виплат [4].

Варто відзначити, що міжнародні стандарти соціальної безпеки визначені Міжнародною організацією праці регламентують мінімальні норми соціального забезпечення у розмірі не менше

40-50% від втраченого заробітку. Як видно із проведених розрахунків, у довоєнний період така норма коливалася в Україні в діапазоні 33-34,5%, а в умовах повномасштабної війни – від 34,5 до 37,6%, що підтверджує низьку ефективність пенсійних виплат у співвідношенні до середніх заробітних плат. В середньому в ЄС цей показник становив 49,7%, у країнах з розвинутою економікою – 53,4%. Згідно досліджень О. Длугопольського та Ю. Рудика система пенсійного забезпечення в Україні загалом залишається малоефективною, оскільки вона носить солідарний характер, що в умовах демографічної кризи, війни та поствоєнного відновлення не сприятиме утвердженню її стійкості та забезпеченню прийнятного рівня матеріального добробуту осіб пенсійного віку [5, с. 21].

Важливим індикатором оцінки ефективності функціонування пенсійних систем є коефіцієнт системного навантаження як відношення кількості платників ЄСВ до кількості пенсіонерів. За проведеними розрахунками, такий коефіцієнт в Україні знаходиться в межах 1:1. Така аналітика також підтверджується у монографії В. Зеленко, який стверджує, що в Україні станом на кінець 2022 року на обліку в Пенсійному фонді України (ПФУ) перебувало 10,7 млн пенсіонерів та стільки ж платників ЄСВ, а фінансова стійкість солідарної системи (бюджету ПФУ) забезпечувалась у 2022 році виключно завдяки трансфертам із державного бюджету [6].

Згідно досліджень Міністерства соціальної політики, через відтік громадян Україна уже стикається з недоотриманням податків, які сплачуються із зарплати – податку на доходи фізичних осіб і ЄСВ, а короткострокове і середньострокове зменшення кількості працюючих, які сплачують ЄСВ становить 25%.

Отже, в умовах сьогодення солідарна система пенсійного забезпечення залишається низькоефективною, передусім через дефіцит коштів Пенсійного фонду України. За 2019-2023рр. кошти державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду України складали від 40,0 млрд грн до 26,5 млрд грн, що наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта заміщення за 2019-2023рр. у Пенсійній системі України

Дата	Загальна кількість пенсіонерів, осіб	Середній розмір пенсійних виплат, грн	Середня заробітна плата, грн	Коефіцієнт заміщення
01.01.2020р.	11334730	3082,98	9205,19	0,3349
01.01.2021р.	11130954	3507,51	10340,35	0,3392
01.01.2022р.	10841117	3991,53	12993,56	0,3456
01.01.2023р.	10687921	4622,59	13376,21	0,3072
01.01.2024р.	10516537	5385,25	14308,46	0,3763

* Розрахунки автора за даними [3]

Динаміка дефіциту Пенсійного фонду України за 2019-2023рр.

тис. грн

Дата	Доходи ПФУ - всього	З них власні	Видатки ПФУ - всього	З них власні	Кошти Держав- ного бюджету на покриття дефіциту ПФУ
01.01.2020р.	434956694,4	241752434,5	435945311,6	303105991,3	40000000,0
01.01.2021р.	466259616,8	281751475,2	479343318,5	32950097,4	34407816,8
01.01.2022р.	512765023,5	334185670,9	520945086,7	367207439,7	23900656,3
01.01.2023р.	620423105,8	403937328,5	590098397,6	403449097,1	29868594,2
01.01.2024р.	780145805,1	463120293,2	746277444,0	450569458,8	26508418,6

* Розрахунки автора за даними [3]

Дані табл. 2 свідчать, що власні доходи ПФУ у їх сукупному обсязі становили 55,6% у 2019 р., 60,4% у 2020 р., 65,2% у 2021 р., 65,1% у 2021 р., 65,1% у 2022 р., 59,3% у 2023 р. На покриття дефіциту ПФУ в період війни за рахунок коштів Державного бюджету було виділено 23,9 млрд грн, 29,8 млрд грн, 26,5 млрд грн, що становило 4,8% та 3,4% сукупних доходів ПФУ.

Отже, незбалансованість бюджету ПФУ, недостатній обсяг надходжень від сплати ЄСВ, низький рівень заміщення заробітних плат пенсією, зменшення кількості працездатного населення та міграційні процеси зумовлюють потребу у впровадженні обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Другий рівень пенсійної системи України – накопичувальне загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення має стати напрямом трансформації пенсійної системи України та поєднати солідарну і накопичувальну систему на засадах безпеки з чітким регламентуванням переваг та недоліків, ризиків й небезпек. Поділяємо твердження Є. Малишко, яка вважає, що поєднання накопичувального і розподільного (солідарного) елементів робить пенсійну систему більш стійкою та збалансованою до основних викликів сучасних пенсійних систем – демографічних, політичних та фінансових. Солідарна система більш стійка до фінансових викликів, в той час як накопичувальна – до демографічних та політичних змін [7].

Регіональний директор Світового банку А. Бенерджі вказує, що кожна з двох систем має свої переваги і недоліки. Вони працюють ефективніше, коли доповнюють одна одну, оскільки кожна із них піддається різним ризикам. Ефективна реформа пенсійної системи повинна бути зосереджена на забезпеченні синергії двох систем [8].

Згідно досліджень О. Я. Орловського та Я. А. Одовічена, запровадження накопичувального пенсійного страхування повинно мати за мету не ліквідувати солідарні засади пенсійної системи, а стати каталізатором переходу на повноцінну страхову модель пенсійного забезпечення. Ґрунтуватися така модель має на базовій солідарній основі та системі власних пенсійних накопичень як важливий складовий майбутніх пенсійних виплат [9, с. 220].

С. Грушецький, Ю. Стангрет зауважують, що накопичувальна система ґрунтується на індивідуальних накопиченнях кожного працівника на пенсійному рахунку. Кожна особа вносить власні внески або має можливість вибирати фінансові інструменти для інвестування, з метою створення власного пенсійного капіталу [10, с. 35]. На нашу думку, така система ефективна лише при нарощенні рівня заробітних плат, розвинутому фондовому ринку й надійних та дохідних фінансових інструментах інвестування.

Вітчизняні науковці вважають, щоб накопичити достатній обсяг пенсійних заощаджень необхідно враховувати такі фактори: тривалість участі в накопичувальній пенсійній системі мають становити принаймні 30 років для працівників із заробітками нижче середнього рівня по країні, і не менше 20–25 років для працівників із заробітком, що перевищує середній рівень; дохідність інвестування пенсійних заощаджень в періоди накопичення та здійснення виплат (тобто, впродовж приблизно 50–60 років); розмір комісійних винагород (зборів) та оплати послуг з адміністрування та управління інвестиціями, які стягуються пенсійними фондами (у відсотках до пенсійних активів або внесків); рівень інфляції в періоди накопичення та здійснення пенсійних виплат; очікувану тривалість життя після досягнення пенсійного віку (впливає на вартість довічного анuitету) [9].

Варто зазначити, що основними перевагами запровадження накопичувального пенсійного забезпечення є соціальні, економічні, фінансові. Соціальні – це можливість накопичення на особистих рахунках коштів для майбутніх виплат, їх диверсифікація та капіталізація за рахунок інвестицій у фінансові активи, зростання обсягів пенсійних виплат у майбутньому. З економічної точки зору нагромаджені пенсійні кошти є довгостроковим інвестиційним ресурсом для модернізації та повоєнного відновлення економіки. У фінансовому аспекті – це додаткові ресурси у фінансову систему країни, банківський та страховий бізнес.

Серед загроз, які супроводжують впровадження накопичувальної пенсійної системи можна вважати:

- несформовану нормативну базу та її фідучіарну основу, яка є необхідною умовою механізму формування та використання пенсійних активів;

- відсутність механізмів ефективного інвестування та гарантування збереження пенсійних активів з врахуванням досвіду інших країн – інвестування коштів накопичувальної пенсійної системи буде ефективним лише за умови, якщо інвестиційний дохід від вкладень перевищуватиме рівень інфляції на 2–3%;

- неврегульованість порядку раціонального фінансування щодо пенсійних надходжень від роботодавців та працівників, часток співфінансування та ролі держави у цьому процесі;

- нерозробленість засад адміністрування щодо механізму реалізації синергії між солідарною та накопичувальною пенсійною системами;

- значні витрати з Державного бюджету на впровадження накопичувальної пенсійної системи, які уже в перший рік можуть становити 30,8 млрд грн;

- відсутність методів та інструментів державного регулювання у забезпеченні ефективного функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування.

Необхідною умовою, згідно досліджень П. Ковалю, також є вирішення питання забезпечення належного рівня інституційної та фінансової спроможності регуляторів з метою виконання функцій державного регулювання та нагляду за ринком пенсійних послуг відповідно до міжнародних стандартів, зокрема стандартів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) та Міжнародної організації з пенсійного нагляду (IOPS), а також забезпечення практики функціонування накопичувальної складової пенсійної системи вимогам для приєднання України до Багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння щодо консультування та співробітництва і обміну інформацією IOSCO [11].

Реформування системи пенсійного забезпечення та впровадження другого накопичувального рівня повинно базуватися на відповідному системному підході та містити такі складові як: цільова спрямованість, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції й відповідне нормативно-правове, фінансове, економічне, інформаційне, контрольне та безпечове забезпечення (рис. 1).

Ціллю накопичувального загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення є підвищення рівня соціального захисту осіб пенсійного віку та формування й управління персоналізованими, індивідуальними накопичувальними рахунками учасників системи.

Об'єктом виступають процеси обов'язкового накопичення учасниками системи пенсійних коштів на індивідуальних пенсійних рахунках в Авторизованому Накопичувальному фонді, а в подальшому в недержавних пенсійних фондах для здійснення пенсійних виплат та управління пенсійними активами на умовах збереження коштів, їх доходності, безпеки, усадкування.

Суб'єктами системи є громадяни у віці до 55 років, роботодавці, держава, авторизований Накопичувальний фонд, авторизовані банки-зберігачі, авторизовані компанії з управління активами, авторизовані страхові компанії.

Основою накопичувальної системи пенсійного забезпечення мають слугувати принципи, зокрема законності, обов'язковості, фінансової стабільності, адекватності, цільового використання, ефективності, транспарентності, соціальної відповідальності.

Принцип законності вимагає дотримання усіма учасниками накопичувальної системи пенсійного забезпечення чинних законів, прав та обов'язків, засад створення й функціонування. В умовах сьогодення такими законодавчими актами є: Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення", Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" та інші.

Принцип обов'язковості означає беззаперечну участь у системі усіх суб'єктів й учасників, дотримання правил сплати внесків, їх обліку, зберігання та управління пенсійними активами, отримання виплат.

Принцип фінансової стабільності проявляється у надійному фінансуванні та доступності до пенсійних виплат у періоди як економічного зростання, так і економічних й демографічних криз.

Принцип адекватності формує відповідність щодо сплачених, облікованих на персоналізованих накопичувальних рахунках у Єдиному соціальному реєстрі пенсійних внесків, трудового стажу й майбутніх виплат на оплату договорів довічної пенсії із встановленим періодом, довічно обумовленої пенсії, довічної пенсії подружжя, одноразових виплат.

Принцип цільового використання забезпечує спрямування коштів застрахованих осіб на конкретну ціль – виплату майбутніх пенсій та індивідуальних інвестиційних доходів.

Принцип ефективності передбачає прибуткове, довгострокове інвестування пенсійних активів з врахуванням необхідності їх збереження, темпів інфляції, мінімізації ризиків.

Принцип транспарентності означає прозорість та відкритість, можливість доступу до інформації про персоналізовані накопичувальні рахунки у Єдиному соціальному реєстрі.

Принцип соціальної відповідальності гарантує посилення соціального захисту осіб пенсійного віку на засадах правової, моральної, фінансової відповідальності усіх учасників накопичувальної системи пенсійного забезпечення.

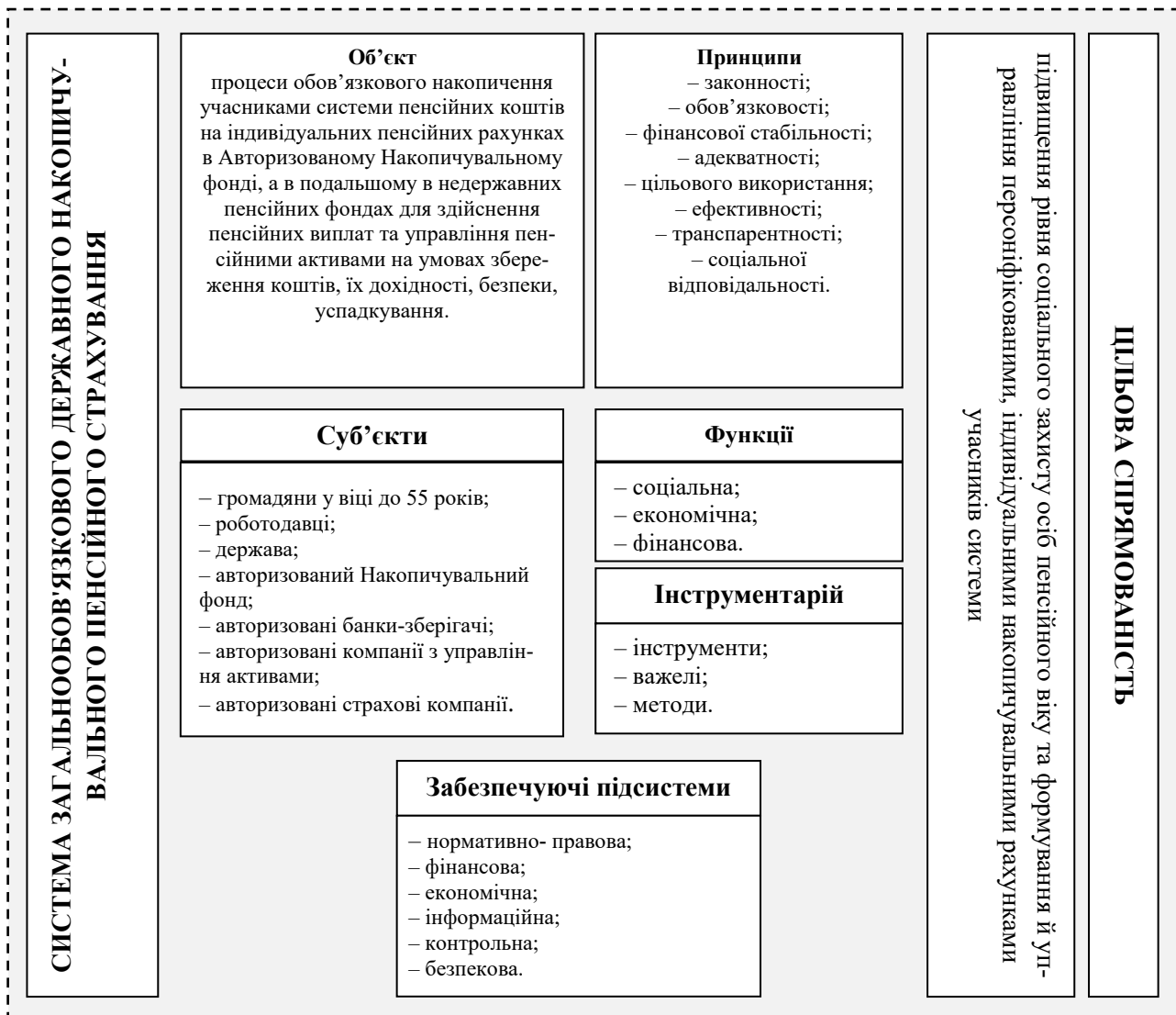

Рис. 1. Організаційно-економічний підхід до впровадження другого, накопичувального рівня пенсійної системи

* Джерело: авторська розробка

Вважаємо, що впровадження другого накопичувального рівня необхідно здійснювати на засадах надійності, адаптивності, ефективної синергії із солідарною системою з подальшим удосконаленням нормативно-правового регулювання, відповідного фінансового, економічного, інформаційного, контрольного та безпекового забезпечення, відповідності Директивам ЄС.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Проведені дослідження дозволили констатувати, що солідарна система пенсійного забезпечення в Україні є малоефективною, що підтверджено динамікою та низьким значенням коефіцієнтів заміщення та системного навантаження, показниками дефіциту Пенсійного фонду України. Запропоновано організаційно-економічний підхід до впровадження другого накопичувального рівня пенсійної системи, який має базуватися на відповідному системному підході та містити такі складові як: цільова спрямованість, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції й відповідне нормативно-правове, фінансове, економічне, інформаційне, контрольне та безпекове

забезпечення. Доведено, що основними перевагами запровадження накопичувального пенсійного забезпечення є соціальні, економічні, фінансові.

Визначено, що ціллю накопичувального загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення є підвищення рівня соціального захисту осіб пенсійного віку та формування й управління персоналізованими, індивідуальними накопичувальними рахунками учасників системи.

Об'єкти – процеси обов'язкового накопичення учасниками системи пенсійних коштів на індивідуальних пенсійних рахунках в Авторизованому Накопичувальному фонді, а в подальшому в недержавних пенсійних фондах для здійснення пенсійних виплат та управління пенсійними активами на умовах збереження коштів, їх дохідності, безпеки, успадкування.

Суб'єктами системи є громадяни у віці до 55 років, роботодавці, держава, авторизований Накопичувальний фонд, авторизовані банки-зберігачі, авторизовані компанії з управління активами, авторизовані страхові компанії.

Основою накопичувальної системи пенсійного забезпечення мають слугувати принципи до яких віднесено такі: законності, обов'язковості, фінансової стабільності, адекватності, цільового використання, ефективності, транспарентності, соціальної відповідальності.

Подальші дослідження у цьому напрямі мають стосуватися розробки механізмів гарантування збереження пенсійних активів у накопичувальній системі та оцінювання інвестиційних ризиків, функціональних повноважень зберігачів – авторизованих банків, інвесторів – компаній з управління активами, установ із виплати пенсій – авторизованих страхових компаній, засад забезпечення контролю й безпеки на другому рівні пенсійної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
2. Коваль П. О. Реформування солідарної пенсійної системи України. Аналіт. доп. К. : НІСД, 2020. 28 с.
3. Статистика. *Пенсійний фонд України*. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka>.
4. Войналович І. А. Сучасний стан і вектори розвитку пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4308/4234>.
5. Длугопольський О., Рудик Ю. Проблеми і ризики функціонування системи пенсійного забезпечення України в умовах воєнного стану. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 4. С. 19-29.
6. Зеленко В. Реформування пенсійної системи України у світлі європейських стандартів. *Reforming Ukrainian Pension System in Light of European Standards*: монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2023. 202 с.
7. Малишко Є. О. Пріоритетні напрями розвитку загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 31. С. 59-66.
8. Бєнерджі А. П'ять важливих принципів успішної обов'язкової накопичувальної пенсійної системи для України. *World Bank Group*. 17 листопада 2021. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2021/11/17/five-important-principles-for-a-successful-mandatory-funded-pension-for-ukraine>.
9. Орловський О. Я., Одовічена Я. А. Накопичувальне пенсійне страхування: теоретико-правовий аналіз сутності і механізму запровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 218-221.
10. Грушецький С., Стангрет Ю. Комбінована модель функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3. No. 2. Pp. 33-45.

11. Коваль П. О. Щодо державного регулювання накопичувальної складової пенсійної системи України. Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітична записка. Серія “Соціальна політика”. Київ, 2020. №11. 5 с.

REFERENCES

1. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine zabezpechennia (2003), Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 № 1058-IV, *Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
2. Koval, P. O. (2020), *Reformuvannia solidarnoi pensiinoi systemy Ukrainy*. Analit. dop., NISD, Kyiv, 28 s.
3. Statystyka, *Pensiinyi fond Ukrainy*, available at: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka>.
4. Voinalovych, I. A. (2024), *Suchasnyi stan i vektory rozvytku pensiinoho zabezpechennia v Ukraini, Ekonomika ta suspilstvo*, № 64, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4308/4234>.
5. Dluhopolskyi O. and Rudyk Yu. (2023), *Problemy i ryzyky funktsionuvannia systemy pensiinoho zabezpechennia Ukrainy v umovakh voiennoho stanu, Innovation and Sustainability*, № 4, s. 19-29.
6. Zelenko V. (2023), *Reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy u svitli yevropeyskykh standartiv. Reforming Ukrainian Pension System in Light of European Standards*: monohrafiia, LNU im. Ivana Franka, Lviv, 202 s.
7. Malysko, Ye. O. (2020), *Priorytetni napriamy rozvytku zahalnooboviazkovoho nakopychuvalnoho pensiinoho zabezpechennia, Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vyp. 31, s. 59-66.
8. Benerdzhi A. (2021), *Piat vazhlyvykh pryntsyviv uspishnoi oboviazkovoï nakopychuvalnoi pensiinoi systemy dlia Ukrainy, World Bank Group*, 17 lystopada 2021, available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2021/11/17/five-important-principles-for-a-successful-mandatory-funded-pension-for-ukraine>.
9. Orlovskiy, O. Ya. and Odovichenya, Ya. A. (2023), *Nakopychuvalne pensiine strakhuvannia: teoretyko-pravovyi analiz sutnosti i mekhanizmu zaprovadzhennia, Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 11, s. 218-221.
10. Hrushetskyi S. and Stanhret Yu. (2024), *Kombinovana model funktsionuvannia systemy nakopychuvalnoho pensiinoho zabezpechennia, International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. 3, no. 2, pp. 33-45.
11. Koval, P. O. (2020), *Shchodo derzhavnogo rehuliuвання nakopychuvalnoi skladovoi pensiinoi systemy Ukrainy. Analitychna zapyska. Seriiia "Sotsialna polityka"*, Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, Kyiv, №11, 5 s.

Стаття надійшла до редакції 28 березня 2025 року